

OKRUGLI STO

Svetski samit o informacionom društvu i rodna ravnopravnost

Beograd, 17.10. 2003.

Uloga medija u razvoju informacionog društva i rodne ravnopravnosti

Priča o medijima u 21. veku ne može se odvojiti od priče o informacionom društvu i to po dve osnove.

Tehnološki, informaciono društvo i načini protoka informacija doveli su do prave revolucije u medijima.

Suštinski, mediji i razvoj informatike su toliko međusobno doprineli razvoju svesti o slobodi i jednakosti, da to poprima oblik revolucionarne promene svesti.

Sloboda koja pruža potporu za ekspanziju svih vrsta medijskih aktivnosti i koja je osnova za suprotstavljanje svim paternalističkim, autoritarnim i manipulativnim načinima upotrebe medija, ili mešanju države ili crkve u proces komuniciranja, ta sloboda u stvari predstavlja otvoren pristup komunikacionim kanalima. S druge strane, jednakost koja se u informacionom društvu postiže, oličava se u ravnopravnoj raspodeli kulturnih i informatičkih dobara koje nudi komuniciranje.

U teoriji je već zabeležen izraz "**novi mediji**". Promene koje ovaj pojam donosi su najčešće veliki obim proizvodnje i ponude, sloboda izbora, interaktivnost, emitovanje programa za posebne publike, nestanak centralizovane kontrole, traganje i konsultovanje. Ako bismo krenuli da

analiziramo jednu po jednu stavku, shvatili smo da svaka doprinosi u povratnoj sprezi i daljem razvoju informacionog društva i rodnoj ravnopravnosti, kao jednom od oblika ravnopravnosti.

Nikolas Negropont u knjizi "**Biti digitalan**" piše:

"Početkom sledećeg milenijuma vaša leva i desna minduša moći će međusobno da komuniciraju preko satelita na niskoj orbiti i imaće veću kompjutersku snagu nego vaš sadašnji PC. Vaš telefon neće više stalno zvoniti; on će primati, sortirati i možda odgovarati na dolazeće pozive kao dobro istrenirani engleski batler. Masovni mediji će biti ponovo definisani od strane sistema za transmisiju i prijem personalizovanih informacija i zabave".

U takvom svetu, rodna ravnopravnost, kao i ostali oblici verske, nacionalne i rasne ravnopravnosti, biće dodatno unapređena. Kako se međusobno povezujemo, mnoge vrednosti države-nacije ustupiće svoje mesto velikim i malim elektronskim zajednicama u kojima rod i rasa nisu bitni. Mi ćemo se ubuduće socijalizovati u digitalnom komšiluku u kojem fizički prostor gubi važnost, a vreme dobija drugačiju ulogu.

Gde je tu uloga medija? Oni moraju da edukuju, informišu i popularišu domete informacionog. Još ne postoji dovoljno digitalnih medija u rukama rukovodilaca, političara, roditelja i svih onih kojima je potrebno da razumeju ovu radikalno novu kulturu. O digitalnom stilu života, o promenama koje informatika donosi u svim sferama, mora se pisati i izveštavati isto tako kao o informatičkoj teoriji i opremi. Na žalost, trenutno je u medijima mnogo više tekstova o ovom drugom.

Suprotstavljanje promenama psihološka je odbrana pojedinca i čitavih društava, naročito kada se promena ne razume. Na tom polju je velika uloga medija

Denis Mek Kvejl u knjizi "**Stari kontinent - novi mediji**" govori o ranjivosti informacionog društva i ta ranjivost se, kao u začaranom krugu, opet svodi na pitanje jednakosti.

Kao što je informaciona tehnologija sama po sebi dovela do novih mogućnosti za jednakost, tako je ona postala izvor nejednakosti. Nejednake šanse da se realizuje komunikacioni potencijal dovele su do **stratifikacije informacionog blagostanja**. Tako dolazimo u opasnost da se pojedini

modeli društvene nejednakosti samo pojačaju. Loše je i ako se neke od vrsta različitosti kao što su rodna, nacionalna ili religijska, u novom društvu zamene novim i to hijerarhijski određenim različitostima koje proizilaze i manjeg ili većeg **pristupa informacijama**. Problem prethodi i od takozvanog "**informativnog haosa**" koji može nastati zbog gubljenja referentnih tačaka u novim oblicima komuniciranja.

Na ovim poljima uloga medija je nezamenljiva.

Pred **tradicionalnim medijima** je izazov da korisniku pruže koherentan i uređen komplet ne samo dostupnih i po važnosti odabranih informacija, već i čitavu skalu pogleda na svet. Baš zbog ovakve uloge, tiraž neelektronskih oblika medija u svetu ne opada. Čak i onima koji se nalaze kao na svom terenu u sajber prostoru, tradicionalni mediji služe kao vodič i kao brana "informativnom haosu".

Naravno, uvek je moguće naći dobre i loše primere i to ne samo kod nas, već i u zemljama koje su odmakle i u društvenom i u informativnom razvoju.

Svedoci smo da u medijima često možemo pronaći baš odbranu i podršku **postojećim modelima života i kulture**. **Katakliksični napisi o informatičkom društvu** uvek u podtekstu imaju strah određene društvene grupe od gubitka dominacije na nekom polju. Rodna dominacija tu je od izuzetnog značaja, jer jednake mogućnosti zastrašuju one koji na bilo koji način kapitalizuju nejednakost.

Zato je velika odgovornost na medijima da uoče koliko nova komunikaciona situacija podrazumeva veću **individualnost** i funkcionalno raslojavanje publike, veće disparitete i niži stepen u kolektivnoj svesti.

Masovni mediji kod nas još uvek nisu većinski na tom tragu. Još se, iz vrlo jasnih interesa, promovise **kolektivna svest** koja počiva na do sada važećim društvenim stereotipima.

U takvoj atmosferi **rodna ravnopravnost** je samo deklarativna. Uvek ćete kao element rodne ravnopravnosti dobiti informaciju da je u nekoj redakciji više žena novinara nego muškaraca, ali će zato taj list iz dana u dan objavljivati slike golih žena na stranama određenim za spoljnu politiku.

Ministar je danas u uvodnom izlaganju istakao da u Ministarstvu radi više žena nego muškaraca, ali je zaboravio da napomene da je to zato što su poslovi u državnoj upravi jedni od najlošije plaćenih u zemlji.

Uvek će vam reći da na nekoj televiziji ima više voditeljki nego voditelja, ali je teško polemisati o tome zašto kamermani drže voditeljki u krupnom planu noge, a voditelju se fokusiraju na lice ili čak papire koje drži u ruci.

Kao iz rukava će izvući argument da u Srbiji ima više novinarki, nego novinara, prećutavši da su, uglavnom, urednici i glavni urednici muškarci. O vlasnicima medija da i ne govorimo.

I sama interpretacija određenih informacija često u našim medijima anulira pozitivne efekte u razvoju rodne ravnopravnosti.

Činjenica je da u Srbiji sve više žena ima na istaknutim državnim i političkim funkcijama. Mediji su, međutim, odigrali takvu ulogu da se **žene političari**, a to ankete potvrđuju, doživljavaju najčešće kao marionete, kao neko ko samo statira dok se odluke donose na drugom mestu, naravno, u krugu pametnih, sposobnih, muških čelnika država i stranaka.

Da nije tako, novinari bi se, na primer, zapitali zašto u Srbiji žena može da bude predsednik skupštine, države, grada, ali ne može da bude predsednik stranke (trenutno su svi predstavnici relevantnih stranaka muškarci). Publika, u tako stvorenoj atmosferi, svest o centrima moći seli tamo gde ona i jeste. U svet partijskih čelnika, van postojećih institucija.

U tranzicijskim procesima, koje kod nas trenutno možemo nazvati prvobitnom akumulacijom kapitala, svedoci smo izuzetne neravnopravnosti žena. One će, dakle, u budućem društvu Srbije biti tek na početku osvajanja finansijskih centara moći. Sve ove pojave nedovoljno su osvetljene u medijima u Srbiji. Jasno je da će, kao što se za rodnu ravnopravnost lobira u mestima odlučivanja, morati da se lobira i u medijima.

Ovakvih primera bi moglo biti još više kada bismo zaronili u sve ono što se izgovori ili napiše u medijima.

Klackalica između novog i starog ubuduće će pokazivati sve više neravnoteže. Novinama se, jednostavno, ne može pobeći. Moramo samo naučiti da se borimo sa njihovim lošim stranama i da maksimalno iskoristimo sve pozitivne efekte koje nude. Mediji tu mogu odigrati veliku

ulogu ukoliko i sami shvate da domete nove tehnologije informacionog društva moraju koristiti i tumačiti u skladu sa dometima civilizacijskih društvenih vrednosti.

Još jednom bih da citiram **Nikolasa Negroponta**.

"Dok poličari vode rat istorijskom taštjom, iz digitalnih oblasti se uzdiže nova generacija, oslobođena mnogih starih predrasuda. Ovu decu ne ograničava geografska udaljenost, kao preduslov prijateljstva, saradnje, igre i susedstva. Digitalna tehnologija može biti prirodna sila koja privlači ljude harmoničnijem svetu".

Moram priznati da je Negropontova vizija informacionog društva jedna od najoptimističnijih. U njegovim vizijama i rodna ravnopravnost je nešto što se podrazumeva kao efekat kompletne društvene informatičke revolucije.

Sigurno je da će od medija itekako zavisiti koliko ćemo se i kojom brzinom približavati ovakvim vizijama, a udaljavati od kataklizmičnih predviđanja informacione ere.

Jer, kao što piše u eseju «Muški zločin i izvinjenje», profesora **Mićunovića**, koji ste svi dobili u materijalima: «*Sve što se u istoriji desilo, imalo je svoje razloge, ali sve što se desilo, nije se moralo desiti*». Mediji su pred zadatkom da prestanu da objavljuju samo ona javna istupanja i analize koje nam objašnjavaju zašto je ovako kako je, već da, predstavljajući pravi poligon za pluralizam ideja i koncepata, upozore gde smo krenuli.

To se odnosi i na prekretnicu na kojoj se sada nalazimo na putu ka rodnoj ravnopravnosti. Do sada smo se trudili da nas čuju i razumeju i mediji su bili sredstvo. Sada se mora ići korak dalje - projekcija informacionog društva sa potpuno ostvarenom rodnom ravnopravnošću mora biti potpuno osvetljena i jasna, kako nikome ne bi izgledala ni zastrašujuća, ni nedostižna.

Nada Kovačević

Centar za podršku demokratskim inicijativama